

Sociální zabezpečení

13. IV. těžiště sociální pomoci - dávky pěstounské péče

FSS MU – Katedra sociální politiky a sociální práce

Sociálně právní ochrana dětí

- je čtvrtým těžištěm subsystému sociální pomoci
- specifická oblast sociální politiky s provázáním na praxi sociální práce
- předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem o blaho dítěte

Sociálně právní ochranou dětí se rozumí:

- ❖ ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu
- ❖ ochrana oprávněných zájmů dítěte včetně ochrany jeho jmění
- ❖ působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny
- ❖ zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině

Sociálně právní ochrana se zaměřuje zejména na děti:

- ❖ jejichž rodiče zemřeli, nebo neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti
- ❖ které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby, než rodiče, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy
- ❖ které vedou zahálčivý nebo nemravný život (záškoláctví, alkohol, návykové látky, závislosti, prostituce, trestné činy, útěky)
- ❖ děti, na kterých byl spáchán trestný čin
- ❖ které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči
- ❖ které jsou žadateli o azyl odloučenými od svých rodičů

Pěstounská péče (PP)

❖ účelem dávek PP je finančně podpořit některé formy náhradní rodinné výchovy

❖ cílem PP je poskytnout náhradní rodinné prostředí dětem, jestliže nemohou dlouhodobě vyrůstat v prostředí rodiny tvořené jejich biologickými rodiči, nebo jestliže ústavní péče ohrožuje nebo narušuje jejich osobní vývoj, nebo pokud nemohou být z určitých (právních, zdravotních, sociálních) důvodů svěřeni do osvojení

❖ pěstoun má povinnost o dítě osobně pečovat a vykonávat přiměřená práva a povinnosti rodičů, není však jejich zákonným zástupcem (zastupuje je pouze v běžných záležitostech) a nemá ke svěřeným dětem ani vyživovací povinnost; zákonným zástupcem i nadále zůstávají rodiče a styk s dětmi je v této formě výchovy pro rodiče umožněn

❖ k zániku pěstounské péče dochází dosažením zletilosti dítěte, úmrtím dítěte, úmrtím pěstouna a rozhodnutím soudu

❖ poznámka: k zániku PP může dojít i ze strany pěstouna – ze dne na den bez udání důvodu může PP zrušit

➤ pěstounská péče na přechodnou dobu (profesionální) zajišťuje dětem, aby se při selhání původní rodiny, dostaly do rodinného prostředí a nemusely toto období trávit v ústavní výchově; orgány státní správy mají maximálně rok na to, aby situaci dítěte vyřešily a dítě mohlo přejít do původní, osvojitelské či jiné trvalé rodiny; smyslem tohoto institutu je poskytnout okamžitou pomoc ohroženým dětem

➤ raná péče je specializací pěstounské péče na přechodnou dobu pro novorozence; umožňuje kvalitní a bezpečnou individuální péči o každé novorozené miminko bez trvalých vývojových následků způsobených pobytem v ústavu

- pěstounská péče je jednou z forem náhradní rodinné péče
- na rozdíl od adopce představuje jen dočasné řešení, které má dítěti pomoci přečkat složité období, během něhož se o něj biologičtí rodiče z nějakého důvodu nemohou starat - úlohy rodiče částečně přebírá pěstoun, který **o dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu.**
- z právního hlediska však mezi ním a dítětem nevzniká rodičovský vztah, jako je tomu v případě osvojení
- pěstoun **k dítěti nemá vyživovací povinnost** a k výkonu mimořádných záležitostí musí požádat o souhlas zákonného zástupce (jednoho z biologických rodičů)
- rodiče o svá práva a povinnosti nepřicházejí a i během pěstounské péče rozhodují o podstatných situacích v životě svého potomka - například plánovaných operací, vydání pasu atd.
- v případě, že jsou biologičtí rodiče nedohledatelní anebo odmítají spolupracovat, může tento souhlas nahradit soud.
- děti svěřené do pěstounské péče své biologické rodiče zpravidla znají a měly by s nimi (pokud je to možné) i nadále udržovat kontakt – toto musí pěstouni podporovat a vzájemný vztah prohlubovat také mezi dítětem a jeho ostatními příbuznými
- o svěřením dítěte do pěstounské péče rozhoduje soud, který délku náhradní rodičovské péče stanovuje na základě překážky bránící biologickým rodičům v osobní péči o dítě
- **o předčasném ukončení pěstounské péče vždy rozhoduje soud**, který tak může učinit jen ze závažných důvodů - vždy ale musí pěstounskou péči zrušit v případě, že o to požádá pěstoun
- samovolně pěstounská péče zaniká nejpozději v době, kdy **dítě nabude svéprávnosti**

Jaké dítě je vhodné do pěstounské péče?

- pro pěstounskou péči jsou vhodné všechny děti, které vyrůstají v ústavech (vyjma těch, které jsou vhodné pro adopci), ale také ty, jež právě odcházejí ze své rodiny, často z toho důvodu, že se o ně rodiče **nemohou, nezvládnou či nechtějí starat**:
 - děti, jejichž rodiče jsou ve výkonu trestu,
 - starší děti,
 - nemocné či handicapované děti,
 - děti jiného než majoritního etnika,
 - sourozenci (někdy z velkých sourozeneckých skupin)

Kdo se může stát pěstounem?

- pěstounem se může stát každý, kdo:
 - skýtá záruky řádné péče,
 - má bydliště na území České republiky,
 - souhlasí se svěřením dítěte do pěstounské péče
- aby bylo dítě do péče svěřeno, není třeba manželského svazku ani partnera - **dítě může být svěřeno i do péče jednotlivce**
- v případě společné péče obou partnerů je ale manželský svazek podmínkou
- dítě může být rovněž svěřeno do pěstounské péče svých příbuzných, typická je třeba **pěstounská péče prarodičů**

Jak získat dítě do pěstounské péče?

- **Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny**, přímo na stránkách [Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky](#).
- možno také přímo na úřadu obce s rozšířenou působností v místě trvalého pobytu, anebo v místě trvalého pobytu jednoho z manželů, jedná-li se o společné pěstounství.
- obecní úřad následně provede sociální šetření v místě faktického bydliště
- potřebná dokumentace - zpráva o zdravotním stavu, majetkových poměrech atd. a pak žádost, postoupena příslušnému krajskému úřadu
- posuzování krajským úřadem, který zajistí psychologické vyšetření (psychotesty) a posouzení žádosti posudkovým lékařem
- posuzuje se bude charakteristika osobnosti pěstouna, jeho psychický a zdravotní stav s ohledem na předpoklad k výchově dítěte, motivace k pěstounství, kvalita vztahů a stabilita rodinného prostředí a postoj ostatních členů rodiny.
- následují **přípravné kurzy na přijetí dítěte do pěstounské péče**.
- stejně jako krajský úřad eviduje uchazeče o pěstounství, vede také seznam dětí, jejichž situace svěření do náhradní rodinné péče vyžaduje - **výběr konkrétní rodiny pak závisí na potřebách dítěte a schopnostech budoucích pěstounů**
- jakmile je vybraná rodina krajským úřadem oslovena a podrobně seznámena s veškerými potřebnými informacemi týkajícími se dítěte, je jí zprostředkován osobní kontakt

Charakteristika dávek

❖ PP je institutem rodinného práva, upravuje ho zákon:

.O sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999;

.Občanský zákoník č. 89/2012

dávky PP jsou dávky netestované

❖ opakující se: příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna

❖ jednorázové: příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek při ukončení pěstounské péče a příspěvek na zakoupení motorového vozidla

❖ vedle toho mohou dítě i pěstoun pobírat i jiné dávky SSP související s péčí o dítě

v případě společné PP náleží dávky jen jednomu z manželů

obecně mají na dávky PP nárok ti, kteří pečují o svěřené dítě (v pěstounské péči) a jsou vedeni v seznamu osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči.

❖ osoba pečující je pěstoun, který má zrovna v péči nějaké dítě; která je pěstounem, poručníkem nebo osobou, která má zájem stát se pěstounem, bylo-li jí dítě (děti) rozhodnutím soudu dočasně svěřeno do péče před rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče, nebo osobou, která má v osobní péči dítě (děti), k němuž nemá vyživovací povinnost, přičemž probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem dítěte, anebo osobou, která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho pěstounem nebo poručníkem

❖ osoba v evidenci je pěstoun, který dokončil přípravu a krajský úřad jej zařadil jako osobu vhodnou stát se pěstounem na přechodnou dobu.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

- ❖ stát se touto dávkou podílí na krytí nákladů na dítě svěřené do PP
- ❖ nárok má nezletilé nezaopatřené dítě, které je svěřené do pěstounské péče (na dávku je nárok i po dosažení zletilosti, ale pouze za předpokladu, že se i nadále jedná o nezaopatřené dítě, které sdílí s osobou pečující domácnost)
- ❖ příspěvek se vyplácí osobě pečující, po dosažení zletilosti dítěte pak tomuto dítěti; (pokud toto dítě souhlasí, i nadále může dávky pobírat pečující osoba; spousta dětí je přesvědčená o tom, že jednou je jim 18 let a celá částka patří jim, ale pokud osoba pečující souhlasí a začne vyjmenovávat, na co všechno je v tom případě potřeba přispět, děti se většinou své touhy po penězích vzdávají)
- ❖ dávka nahrazující dítěti výživné, na které má za normálních okolností nárok vůči svým rodičům; v daném případě však nárok na výživné přechází na stát jako kompenzace za vyplácený příspěvek; biologičtí rodiče se nemůžou zprostit vyživovací povinnosti - jsou povinni poukazovat soudem stanovené částky výživného příslušnému orgánu
- ❖ požívá – li dítě důchod z důchodového pojištění, náleží příspěvek jen v případě, že je vyšší a to ve výši rozdílu mezi tímto příspěvkem a důchodem

Výše příspěvku závisí na věku dítěte

- 4 950 Kč pro dítě ve věku do 6 let
- 6 105 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let
- 6 985 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let
- 7 260 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let

❖ Jde-li o dítě, které je podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, činí příspěvek na úhradu potřeb dítěte:

závislosti IV	stupeň závislosti I	stupeň závislosti II	stupeň závislosti III	stupeň
do 6 let	5 115 Kč	6 105 Kč	6 490 Kč	7 040 Kč
6 - 12 let	6 215 Kč	7 480 Kč	7 975 Kč	8 635 Kč
12 - 18 let	7 095 Kč	8 580 Kč	9 130 Kč	9 570 Kč
18 - 26 let	7 425 Kč	8 910 Kč	9 460 Kč	9 900 Kč

Příspěvek při ukončení pěstounské péče

❖ nárok má dítě, které bylo v pěstounské péči, dosáhlo zletilosti a bylo mu ukončeno vyplácení příspěvku na úhradu potřeb dítěte v pěstounské péči; výše příspěvku je 25 000 Kč (ne každé dítě jej však obdrží v plné výši – pokud je dítě bezproblémové, dostává celý příspěvek; problémovým dětem se vyplácí polovina nebo méně)

❖ nárok na výplatu dávky zaniká uplynutím 1 roku ode dne, od kterého dávka náleží, nebyl-li nárok v této lhůtě uplatněn.

Příspěvek při převzetí dítěte

❖ nárok má osoba pečující (pěstoun), která převzala dítě do pěstounské péče

❖ slouží k úhradě mimořádných nákladů vzniklých pěstounovi v souvislosti s převzetím dítěte do PP

❖ poznámka: hodně lidí si myslí, že částka je příliš vysoká, ale často se stává, že dítě přijde do rodiny pěstouna „nahé“ - pokud počítáme vybavení na zimu (boty, svetry, bundy, kalhoty, případně lyže, lyžáky atd.), dostáváme se k částce vyšší, než je 10 000 Kč; stejná situace nastává na jaře, v létě apod.; další výdaje, školní taška, batoh, mobil, počítač

❖ výše jednorázového příspěvku při převzetí dítěte činí, jde-li o dítě ve věku:

.do 6 let = 8 000 Kč

.od 6 let do 12 let = 9 000 Kč

.od 12 let do 18 let = 10 000 Kč

❖ Profesionální pěstouni tento příspěvek nedostávají.

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

- ❖ tímto příspěvkem přispívá stát pěstounovi na zakoupení nebo celkovou opravu motorového vozidla
- ❖ nárok má osoba, která má v pěstounské péči nejméně 3 děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti, včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají osobě pečující nárok na odměnu pěstouna (např. studující, zdravotně postižení atd.
- ❖ výše činí 70 % pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč; součet těchto příspěvků poskytnutých osobě pečující v období posledních 10 kalendářních let přede dnem podání žádosti nesmí přesáhnout 200 000 Kč.
- ❖ může být poskytnut v bezhotovostní formě i před zakoupením motorového vozidla - použití příspěvku je osoba pečující povinna prokázat do 6 měsíců od jeho poskytnutí; pokud tohoto příspěvku nepoužila k zakoupení motorového vozidla, je povinna příspěvek vrátit.
- ❖ nesmí vozidlo ve lhůtě 5let od poskytnutí prodat, darovat nebo použít k výdělečné činnosti (jinak vrací poměrnou část)

Odměna pěstouna

- ❖ nárok na odměnu pěstouna má osoba pečující a osoba v evidenci, také osoba pečující i po dosažení zletilosti dítěte, pokud má dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte; pokud jsou oba manželé osobou pečující nebo osobou v evidenci, náleží odměna pěstouna pouze jednomu z nich.

výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc: (je potřeba si uvědomit, že pokud má pěstoun dobře vykonávat pěstounství, pracovní poměr je alespoň v prvních pěti letech nemyslitelný)

- ❖ **12 000 Kč**, je-li pečováno o jedno dítě,
- ❖ **18 000 Kč**, je-li pečováno o 2 děti,

❖ **30 000 Kč,**

.je-li pečováno alespoň o 3 děti,

.je-li pečováno alespoň o 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost),

❖ jde-li o osobu v evidenci, které mohou vykonávat PP na přechodnou dobu, a to i v případě, že nepečuje o žádné dítě - **20 000 Kč – profesionální pěstounská péče**

❖ za každé další dítě svěřené do péče osoby pečující se odměna pěstouna zvyšuje vždy o **6 000 Kč**

❖ odměna pěstouna se pro účely zákonů upravujících daně z příjmů, pojistné na sociální zabezpečení, pojistné na úrazové pojištění a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti

Odměna pěstouna u prarodičů a praprarodičů dítěte

❖ v případě péče o 3 a více dětí nebo alespoň 1 dítě ve stupni závislosti II., III. nebo IV. odměna náleží pěstounům-prarodičům vždy; v ostatních případech odměna náleží pouze v případech hodných zvláštního zřetele, zejména s ohledem na sociální a majetkové poměry osoby pečující nebo osoby v evidenci a jejich rodiny, s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu dítěte

❖ pro účely rozhodnutí o přiznání odměny je krajská pobočka Úřadu práce povinna si vyžádat vyjádření příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností (OSPOD)

❖ nárok na ostatní dávky pěstounské péče mají pěstouni-prarodiče vždy

Odměna v případě manželů

❖ při společné pěstounské péči manželů náleží dávka pěstounské péče jen jednomu z nich na základě jejich domluvy; v případě neshody manželů rozhodne o příjemci příslušná pobočka Úřadu práce ČR

Pěstouni na přechodnou dobu mají po pravomocném rozhodnutí krajského úřadu nárok na:

- ❖ Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
- ❖ Odměna pěstouna

Dále mohou pěstouni na přechodnou dobu, po vydání usnesení o předběžném opatření, žádat o:

- .Peněžitá pomoc v mateřství
- .Přídavky na dítě

Dávky pro osvojitele a při tzv. svěření dítěte do výchovy jiné osoby než rodiče

v těchto případech není nárok na zvláštní dávky, avšak je nárok na dávky, které jsou za určitých podmínek dostupné i všem ostatním rodičům, např.:

- ❖ Porodné
- ❖ Peněžitá pomoc v mateřství
- ❖ Rodičovský příspěvek
- ❖ Přídavek na dítě

Další finanční pomoc připadá v úvahu, pokud se jedná o dítě s postižením, např.:

- ❖ Příspěvek na mobilitu
- ❖ Příspěvek na zvláštní pomůcku
- ❖ Příspěvek na péči
- ❖ Průkaz osoby se zdravotním postižením

Vznik nároku

- ❖ dávky PP náleží nejdříve ode dne vykonatelnosti rozhodnutí orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo soudu o svěřením dítěte do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem
- ❖ za osobu, která má zájem stát se pěstounem, se považuje, pro účely dávek pěstounské péče také osoba, které bylo do péče svěřeno dítě předběžným opatřením soudu, pokud zároveň tato osoba podá k soudu žádost o svěřením tohoto dítěte do pěstounské péče
- ❖ dávky PP náleží nejdříve za měsíc, ve kterém byl návrh na svěřením dítěte do pěstounské péče osoby, která má dítě v péči na základě předběžného opatření soudu, podán
- ❖ pečuje-li osobně o dítě osoba, o jejímž ustanovením poručníkem tomuto dítěti probíhá soudní řízení, dávky PP náleží ode dne zahájení řízení o ustanovením poručníkem
- ❖ nárok na odměnu pěstouna náleží také osobě v evidenci ode dne právní moci rozhodnutí krajského úřadu o zařazením této osoby do evidence osob, které mohou vykonávat PP na přechodnou dobu
- ❖ nárok na dávku PP nelze postoupit, ani dát do zástavy – v případě úmrtí oprávněné osoby vstupují do nového řízení další osoby (manželka, děti, rodiče nebo osoba pečující), pokud tito žili s oprávněnou osobou v jedné domácnosti v době její smrti
- ❖ o dávky je možno požádat na kterémkoli kontaktním pracovišti krajské pobočky Úřadu práce ČR, a to na předepsaném tiskopise (k dispozici na pobočkách Úřadu práce ČR nebo v elektronické podobě na webových stránkách MPSV <http://portal.mpsv.cz/forms/>); na tiskopisu je uveden seznam dokumentů, které je k žádosti nutno připojit; místní příslušnost krajské pobočky Úřadu práce ČR se řídí místem trvalého pobytu osoby pečující/v evidenci

Výplata dávky

- ❖ úhrada potřeb dítěte a odměna pěstouna – měsíčně
- ❖ převzetí dítěte a zakoupení auta – nejpozději do konce následujícího měsíce jednorázově
- ❖ příspěvek při ukončení pěstounské péče - jednorázově
- ❖ dávky PP se nevyplácejí do ciziny

Zánik nároku

- ❖ příspěvek na úhradu potřeb dítěte – uplynutím 1 roku, ode dne, od kterého dávka náleží
- ❖ odměna pěstouna - uplynutím 1 roku, ode dne, od kterého dávka náleží
- ❖ příspěvek při převzetí dítěte – nebyl – li nárok uplatněn do 1 roku ode dne převzetí dítěte nebo nabytí právní moci rozhodnutí soudu o svěření dítěte do pěstounské péče
- ❖ příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla – nebyl - li nárok uplatněn do 1 roku ode dne zakoupení vozidla nebo zaplacení jeho opravy
- ❖ příspěvek při ukončení pěstounské péče - nebyl - li nárok uplatněn do 1 roku ode dne zániku nároku na příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Dokumenty potřebné k žádosti o dávky pěstounské péče

- ❖ skutečnosti prokazující nezaopatřenost dítěte, je-li to pro nárok na dávku nebo její výši potřebné, usnesení o předběžném opatření (POTVRZENÍ O STUDIU)
- ❖ rozhodnutí o svěření dítěte do pěstounské péče nebo rozhodnutí o ustanovení poručníkem, popřípadě rozhodnutí soudu nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí o dočasném svěření dítěte do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem, nebo návrh, který byl podán soudu na zahájení soudního řízení o ustanovení osoby poručníkem dítěte, jestliže tato osoba o dítě, k němuž nemá vyživovací povinnost, osobně pečuje,

- ❖ doklad prokazující stupeň závislosti dítěte na pomoci jiné fyzické osoby, jde-li o nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte nebo o nárok na odměnu pěstouna,
- ❖ doklad prokazující výši důchodu v případě dětí, které požívají důchod z důchodového pojištění, jde-li o nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- ❖ doklad o výši nákladů na zakoupení motorového vozidla nebo nezbytnou celkovou opravu motorového vozidla, jde-li o nárok na příspěvek při zakoupení motorového vozidla,
- ❖ rozhodnutí krajského úřadu o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.
- ❖ doklad prokazující stupeň závislosti dítěte na pomoci jiné fyzické osoby, jde-li o nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte nebo o nárok na odměnu pěstouna,
- ❖ doklad prokazující výši důchodu v případě dětí, které požívají důchod z důchodového pojištění, jde-li o nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- ❖ doklad o výši nákladů na zakoupení motorového vozidla nebo nezbytnou celkovou opravu motorového vozidla, jde-li o nárok na příspěvek při zakoupení motorového vozidla,
- ❖ rozhodnutí krajského úřadu o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Kontrolní úkoly

1. Popište a vysvětlete různé možnosti řešení náhradní rodinné péče.